

MORAŠICKÝ

OBČASNÍK č. 14

Oprava budovy základní školy

První zmínka o škole v Morašicích je z roku 1654, byla to údajně chaloupka ze starého dříví. Další zmínka je z roku 1792 a později rok 1804, kdy byla postavena stará škola, která stála na Kaučině v místě, kde dnes bydlí Jůzovi. Tato stavba byla později již nevyhovující a 22. 2. 1866 se obecní výbor obce morašické usnesl, že bude postavena nová na dnešním místě. Ale budova byla mnohem menší. V roce 1869 byla trochu zvětšena. Poté byla podle záznamů všelijak opravována a přistavována (oplocení, výstavba záchodů, vyzdvížení věžičky na střeše atd.) Jedna z největších úprav byla dokončena v roce 1925, poté přístavba tělocvičny a „fyzikální síně“ a celá nová omítka budovy v roce 1938. Takže v tomto roce již vypadala jako dnes. Předkové zvětšovali a opravovali a my musíme rovněž.

O letních prázdninách začne probíhat rozsáhlá oprava. Budou vyměněna všechna okna, kromě nových ze západní stěny, budova bude podřezána a odizolována, zateplena a získá novou fasádu, nové klempířské prvky, budou opraveny římsy na střeše a komín. Pokud se podaří získat mimořádnou dotaci, o kterou je zažádáno, pak bude letos opraven i vnitřek: hlavní vchodové dveře, podlahy, dveře do místností, topení, osvětlení. A také zrekonstruovány opěrné zdi pod školním dvorkem a chodník v okolí školy, bude z malých žulových kostek. Pokud mimořádné peníze nezískáme, v opravách se bude průběžně pokračovat v příštích letech „za naše“. Celý projekt je rozpočtován zaokrouhleně na 10 miliónů Kč.

Hana Štěpánová - starostka

Různé (k funkci obce a životě v obci)

- **O letních prázdninách bude letos na zkoušku jezdit na lince 680751 autobusový spoj 11.** To je autobus z Litomyšle ve směru Morašice, Nová Sídla, Horky..., odjezd z Litomyšle před 16. hodinou. Je to spoj objednaný na základě přání obyvatel Morašic. Ztráty, které vzniknou ČSAD, uhradí Obec Morašice. K úhradě ztrát se ze zúčastněných obcí na trase zavázala spolupodílet jen Obec Horky.
- **Poděkování** patří učitelům a dětem základní školy. V dubnu při hodinách pracovního vyučování zahrabali plochy zeleně v Morašicích. V Řikovicích také skupinka dětí po vyučování vyrazila sbírat nepořádek. Všem děkujeme.
- 24. dubna 2006 proběhla v zasedací místnosti na obecním úřadě **beseda důchodců s policií ČR**. Poučení se týkalo všech možných oblastí, slovní projev byl provázen videozáznamem a demonstrací jednotlivých případů. Bylo to velmi zajímavé. Všichni důchodci od nás obdrželi pozvánku, ale bohužel „vyloupl se“ po zimě moc krásný den, a tak byla jen slabá účast. Možná akci zopakujeme na podzim.
- 11. května 2006 se konal **výlet důchodců** do planetária a hvězdárny v Hradci Králové, do zámku Hrádek u Nechanic a do ZOO ve Dvoře Králové. Účastnilo se 46 lidí, počasí bylo pěkné.
- 31. května 2006 se konalo již tradiční **mikroregionální klání** mezi 11 vesnicemi. Akce určená mládeži ke Dni dětí, tentokrát v Seči Vidlaté, zaměřená na olympijskou tematiku. Za naši obec soutěžilo družstvo mladších a starších žáků. Mladší žáci se umístili na 1. místě,

starší rovněž překvapili 3. místem. Všem gratulujeme a děkujeme za šíření dobrého jména naší obce.

- **V zahradě MŠ je zakoupeno nové náčiní.** Žádali jsme o grant, ale nezískali jsme jej. Náradí je určeno dětem od 3 do 6 let do hmotnosti 50 kg. V odpoledních hodinách po provozu školky a o víkendu si sem mohou děti chodit hrát, ale jen v doprovodu dospělé osoby.
- Do knihovny se podařilo získat grant ve výši 18.000,- Kč na **nákup nového počítače** v souvislosti s provozem veřejného internetu. Naše finanční spoluúčast je jen 20%. Nový počítač je již nainstalován. Starý počítač bude převeden do ZŠ.
- Jsou **opraveny další drobné sakrální stavby**: sochy alegorií při vchodu na hřbitov a také památník padlým z I. sv. války v parku v Lažanech. Na tyto věci byla získána mimořádná dotace v rámci Mikroregionu Litomyšsko – Desinka. Jakým dílem se budeme spolupodílet bude teprve známo až podle finančních požadavků ostatních členských obcí.
- Naše obec byla letos poprvé přihlášena do soutěže **Vesnice roku 2006**. Krajská komise přijela 18. května, aby zjistila, jak si vedeme na úseku práce s mládeží, jak pracují spolky, jak se chováme k přírodě a pečujeme o ni, jaké máme dokumenty, územní plán a další a další. Komise hodně chválila, ale žádnou z finančně ohodnocených cen jsme nezískali. Bylo nám přiděleno mimořádné ocenění: „Morašice – objev roku“. Z celkem 29 soutěžících vesnic zvítězila Lubná a dostala se tak do celostátního kola. Tak snad příště.....
- Je **odvodněna louka** u mlýna. Na návsi v Morašicích přibyla **nová plakátovací plocha**. V parku jsou ošetřeny **lípy** u silnice k Litomyšli. Dostali jsme nabídku na získání dalších **kontejnerů na tříděný odpad**, a to zdarma !!! Polovinu ze získaných kontejnerů bychom museli posléze přikoupit. O kontejnery byl ale tak velký zájem, že se na nás letos nedostalo. Zastupitelstvo obce rozhodlo, že když nezískáme zdarma, tak alespoň jeden na zkoušku zakoupíme. Bude modré barvy, určený na papír, umístěn u Jednoty.
- **Obec přispěla** církvi Římskokatolické na opravu soch a fary částkou 50.000,- Kč, myslivcům na sázení remízků 10.000,- Kč, v pololetí přispějeme TJ Sokolu 30.000,- Kč na činnost. Někteří občané získali rovněž příspěvky na připojení k sítím, a nebo na opravu zídek na obecních pozemcích.
- **Přístřešek na kočárky** u zdravotního střediska se nebude stavět. Na základě připomínky člena stavební komise o nevhodnosti umístění u tak pěkné historické budovy zastupitelstvo své rozhodnutí přehodnotilo. Bylo nalezeno schůdnější řešení. Zahradou zadem za budovou bude položen chodník a maminky si zajedou kočárkem až na zadní chodbu do budovy.
- V létě budou ve **vodárně v Morašicích vyměněna dvě stará čerpadla** na vodu za 3 nová a rovněž **nádoby na vodu** budou nahrazeny novými. Na akci budou použity peníze Svazku Fiala v rozsahu cca 300.000,- Kč. Výměnu zařízení by neměli obyvatelé příliš zaznamenat, rekonstrukce proběhne tak, aby vždy běželo alespoň 1 čerpadlo a 1 nádoba byla v provozu. Takže vypínání vody by mělo být jen minimální na nezbytně nutnou dobu.
- Od 1. 7. do 24. 9. 2006 budou v naší vesnici zastavovat dva cyklobusy, o sobotách a nedělích. Zastaví vždy u hospody na návsi. Budete se jimi moci dostat i s kolem do Luže, Proseče, Chrudimi, Pardubic, ale i na druhou stranu do Květné, Svitav a samozřejmě do různých vesniček na trase. Jízdní řád bude vyvěšen.
- **Připomenutí chovatelům psů**, stále se někde nějaký toulá !!! Odkazují se na obecně závaznou vyhlášku č. 1/97 O chovu zvířat na území Obce Morašice a integrovaných obcí. Zde se v článku 3 uvádí: „Chovatel je povinen zajistit pohyb zvířete ohrazením apod., aby zvíře nemohlo vniknout na cizí sousední prostory a způsobit tam škodu či jiné ohrožení. Porušení těchto závazných pravidel je postižitelné podle zákona č. 246/1992 Sb. § 27 a 28 ve smyslu pozdějších předpisů.“ Také by se mělo stát dobrým zvykem, že když jde chovatel se psem na vodítku vnitřkem vesnice a pes vykoná svou potřebu, chovatel výkaly přiměřeně uklidí. Všichni to známe, jaké je to „dobré“ sekát trávu a , nebo při procházce..... , tečky ať si každý doplní podle své úvahy.
- Také informace **pro chovatele koz a ovcí**, aby jim to nebylo líto. Chovatelem koz a ovcí se rozumí i člověk, který má jen jednu kozu, nebo jen jednu ovci. Je nutno ji zaevidovat. Návod, jak to udělat, najdete na úřední desce. Formulář a adresu k odeslání získáte u nás na obecním úřadě.

Hana Štěpánová – starostka

Chtěli žít

V minulém MORAŠICKÉM OBČASNÍKU byla zmínka o plánované obnově památníku padlým v I. světové válce v parku v Lažanech. Nyní je již zrestaurován.

Jak běžný život přináší stále nové události, zážitky a záplavu informací, zůstávají příběhy a tragédie let 1914 -18 stále vybledlejší. Spíše si připomeneme dění II. světové války, která je považována za nejhorší množstvím ztrát na životech a majetku. Málo si však uvědomujeme, jak tragicky zasáhla válečná vřava prvního světového požáru do života lidí v našich vesnicích. Z lažanské kroniky, jejíž první část až do roku 1922 sepsal na základě dostupných materiálů Bernard Beniš, učitel a historik, můžeme vyčíst, že z obce bylo odvedeno do armády 37 mužů. Z nich dva, starosta František Bartoš z č.p. 12 a František Klejch z č.p. 4 jako komisař při rekvizicích, byli propuštěni domů. Velké štěstí měl Karel Tobek z č.p. 2, který díky své družné povaze, hudebnímu nadání a harmonice „vyhrál“ válku v důstojnickém kasinu ve Vysokém Mýtě. Z toho vyplývá, že na frontu odešlo 34 mužů, aby své mladé životy nasadili pro slávu habsburského panovnického domu a zachování rakousko - uherské říše. Pro svobodu českého národa přešlo k protivníkovi a do vznikajících československých legií vstoupilo 5 lažanských občanů, 2 na italskou a 3 na ruskou stranu.

Jak hluboce odvody do armády zasáhly do života našich předků si lépe uvědomíme, když zjistíme, že například z rodiny Tobkových č.p. 14 odešlo pět, Tobkových z č.p. 2 a Dočkalových z č.p. 17 po třech mužích do války. Nesmírná byla potom bolest těch, jejichž draží synové a manželé se nikdy nevrátili a oni svá mladá těla zanechali na bojištích italské a pruské fronty. Bylo to 9 lažanských hochů, nadějných mladých lidí, jejichž touhy a sny přerušila smrtící střela.

V roce 1923 jejich pozůstali a ostatní spoluobčané postavili uprostřed návsi památník, který je v současnosti zrenovován. Na památníku můžeme číst jména a pohlédnout do tváří na fotografiích těch, kteří nepřežili. Z rodiny Tobkových, č.p. 2, jsou hned dva, Josef Tobek, stár 28 roků, zemřel na úplavici, František Tobek, 22 roků, který jako hrdina italských legií zahynul v Itálii. Na jeho rodném domě č.p. 2 mu byla v roce 1928 odhalena pamětní deska. Domů nepřišel Jan Ryšan, stár 22 roků, z č.p. 3, který padl na Piavě v Itálii v roce 1916. V čísle 7 zůstalo prázdné místo po Václavu Jarešovi. Josef Dočkal, 19 roků, z č.p. 11, zemřel roku 1917 na ruské frontě. Rodina Tobkova z č.p. 14 oplakala syna Aloise, stár 24 roků, jehož život vyhasl roku 1914 u Haliče. Václav Dočkal z č.p. 17, stár 20 roků, položil svůj mladý život na italské frontě r. 1915, právě tak jako František Klejch, 23 roků, z č.p. 20. Jan Barták, 26 roků, č.p. 19, padl v roce 1918.

Chladná matematika nám říká, že je to hrůzných 28 % z počtu vojáků z této malé vesničky, kteří nepřežili krutost bojů. Dlouhých devadesát roků již uplynulo od těch dob a tyto smutné příběhy se s přibývajícím časem ztrácejí v minulosti. Zastavme se někdy u památníků se jmény obětí tehdejšího válečného běsnění, připomeňme si jejich tragické osudy i bolest jejich nejbližších, ale zamysleme se také nad nesmyslností všech válek.

František Krejčí

„Toulky“ morašickou minulostí

Na svých toulkách se nyní podíváme do vesničky Morašicím co do vzdálenosti nejbližší, to je do Lažan.

Na obecní úřadě v Morašicích je uložena kopie „KRONIKY LAŽANSKÉ“, kterou sepsal a krásnými malbami vyzdobil Bernard Beniš, učitel ve výslužbě. Kronika je datována na 1. září 1924, je psána krásnou češtinou odpovídající době i pěkným rukopisem s umělecky provedenými ozdobami, obrázky i začátečními písmeny každé kapitoly.

Pisatel, pan učitel, v úvodu nezapomněl uplatnit své výchovné působení a milým způsobem uvedl své napomenutí. Píše: „Pamatujte! Opravit, zlepšit, doplnit můžete, znáte-li něco lepšího, kazit a ničit je však hříšný nezpůsob, vlastní člověku nevzdělanému, potutelnému a jizlivci.“

Dále vás seznámím s několika statěmi úvodu knihy tak, jak jsou psány, jelikož by bylo škoda text jakkoli měnit. V kronice se praví: „Z vydaných až dosud historických spisův Litomyšlska jen malouňko dovídáme se o Lažanech, třebaže tato jinak tichá dědina má svoji historii bohatší a mnohem významnější než leckterá jiná obec na zdejším okrese, nýbrž v Čechách vůbec.“

Lažany neměly svoji vlastní jurisdikci (obecní úřad) v době poddanské moci, i po r. 1848 zůstaly ve spojené obci morašické, jako za stara, patříce pod pravomoc rychtářského úřadu

v Morašicích, kam byly a jsou dosud přiřazeny a přiškoleny. Ač tedy život obyvatelů lažanských byl a jest dosud odvislý od poměrů morašických, přece nacházíme v Lažanech pozoruhodnou svéráznost společenskou, následkem čehož vytvářely se samostatné dějiny obce, jež nejdůležitější část svoji mají v době náboženského pronásledování počátkem XVIII. století na Litomyšlsku a v době po vydání tolerančního patentu.“ Tolik k úvodu.

Dále následuje popis obce, kde pisatel uvádí, že Lažany náleží mezi typ obce, které nazýváme „okrouhlice“ (o tomto typu byla zmínka v dřívějším čísle občasníku).

Tento typ obcí je původu českého, slovanského, kdy stavení jsou umístěna do kruhu, čímž vzniká uzavřená náves. Podíváme-li se na dnešní katastrální mapu, vidíme, že vesnice si svůj kruhový půdorys zachovala dodnes.

Dále kronikář uvádí, že v obci je bohatý pramen vody, který nezapadá (nevysychá) ani v největším suchu. Podrobně je popisována i kvalita půdy na pozemcích k Višňákům, k Mokři, k Řikovicím a uváděny výsledky Klasifikačního protokolu z r. 1873, kde půda je dle bonity zařazována do tříd. (1. třída je půda kvalitní, úrodná)

V kronice se uvádí: „Lažany tedy nemají v katastru pozemků 1. třídy, zač si je – jak se vypravuje – sousedé z Morašic a Řikovice příležitostně dobírají, avšak Lažanských takové řeči nikterak nerozčilují, neboť dle ústního podání, přičinili se o to sami. Oni totiž při odhadu bonity půdy s vedoucím komisařem se smluvili, podplativše ho 2 kopami vajec (120 kusů) a 3 librami masa (to je asi 1,5 kg), aby u nich 1. tř. nebylo, čemuž opravdu dostal. A tak v Morašicích a Řikovicích platí a v Lažanech se smějí.“ (...lišáci jedni...)

„Zahrady (sady) jsou hnedle při obydlích, mají ohrady z kamene, takže to vypadá, jako by celá obec byla opásána hradbou zdí. Ovoce se v nich daří méně a slabší jakosti, také vzrůst trávy je slabší než u Nedošína. Pastvin u Lažan není.

Vodstvo: menší rybník nachází se u č.p. 2, chovají se v něm kapříci, avšak klasifikován nebyl. Bohatý pramen vody, vyvěrající u č.p. 4 dává Lažanům běhutou (tekoucí) vodu.

Vývařisko je náležitě opatřeno a voda z něho tekoucí zachycuje se v nádržích, či jak se zde obecně mluví v „loužích“, jimž se říká „stávek“, „dlouhatka“ a „kulovatka“ (poslední dvě mají jméno odvozeno od svého tvaru, kulovatka je hlavně pro nadbytečnou vodu). Blíže pramene byl před časy roubený „mličník“, to je haltýř na uchovávání mléka v chladu, aby nekyslo. Voda z uvedeného pramene tekoucí proběhnoucí „louže“, kratším korytem vtéká do zmíněného rybníčku při č.p. 2 a dále na luka (upravené dolce), směrem k Višňárům svádí se jako závlaha.

V zahradách jsou nádrže pro dešťovou vodu, jsou otevřené, masníkem vypěchované, aby dno bylo nepropustné. Říká se jim též louže a slouží hlavně husám a kachnám. Jsou-li tyto louže z doby Josefínské, nařízené požárním řádem, či starší a nedostatkem vody vyvolané, o tom není záznamu. Studna jest téměř při každém čísle a je opatřena pumpou, již se čerpá pitná voda, užívaná k vaření a k jiným potřebám v domácnosti a v hospodářství.

V Lažanech dnes (1924) je 24 popisných čísel, vesměs osedlá (osídlená), v roce 1780 bylo jen 21 čísel, přibyla tedy asi za 150 let toliko 3 čísla.“

Dnes (2006) má vesnice Lažany 22 čísel, 49 lidí.

Pro Občasník připravila Bohumila Trávníčková

Pranostiky na červenec

Nebyl -li červen dostatečně deštivý, dodá vodu až červenec a přidá ještě mnohé bouře.

Když červenec pěkně hřeje, o Vánocích se zima zaskvěje.

Jestliže se hrom v červenci často dá slyšeti, budeme kalné léto míti.

V červenci déšť a slunečná pohoda – hojná bude v příštím roce úroda.

Co červenec neupeče, to již srpnu neuteče.

I když dne ubývá, horka přibývá.

Červenec horký, pěkné jsou vdolky.

Na svatého Eliáše dopoledne léto, odpoledne podzim. (20. července)

Do Jakuba zeličko – po Jakubu zeli. (25. červenec)

-hš-

